

INTERPELLATION TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2024-09-13
Besvaras senast
2024-09-27

Till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:9 Utredningen om sjukförsäkringen i förändring

Den 2 april 2024 överlämnade utredaren Per Johansson sitt slutbetänkande i utredningen En utvärdering av förändringar i sjukförsäkringens regelverk 2021 och 2022. Utredningen har gjort en utvärdering av de förändringar som den rödgröna regeringen genomförde under åren 2021 och 2022. Utredaren har tittat på hur hälsa och sjukskrivningars längd påverkas, och föreslår sedan att regeringen återgår till de regler som rådde innan förändringarna.

Vi är många som minns vad det regelverket innebar. Cancersjuka ställdes inför valet att förlora sin försörjning eller försöka söka arbete inom områden de aldrig jobbat i. Äldre med utslitna kroppar och ständig smärta med bara några år till pension skulle söka arbete inom helt nya yrken. Inte minst minns vi den ökända stupstocken. Efter ett arbetsliv av inbetalade skatter och hårt slit slängdes personer ut ur sjukförsäkringen efter ett år, och hänvisades till kommunernas ekonomiska bistånd eller en arbetsmarknad de var för sjuka för att kunna ta sig in på. TCO, som avstyrker huvuddelen av utredningens förslag, beskriver problemen:

”Under 2021 och 2022 genomfördes flera reformer utifrån förslag från utredningarna En trygg sjukförsäkring med människan i centrum och Utredningen om sjuk- och aktivitetsersättning samt förmåner vid rehabilitering. TCO var starkt drivande för reformerna som motiverades av de omfattande brister i sjukförsäkringen som TCO-förbunden mötte genom medlemmar som blivit sjukskrivna. Exempelvis var det många som på grund av ett alltför strikt regelverk nekades möjlighet att återgå till sitt tidigare arbete trots pågående rehabiliteringsinsatser med stöd från arbetsgivare och hälso- och sjukvården. Många äldre ställdes inför orimliga krav på omställning trots att de saknade omställningsförmåga.”

Utredningen har fått svidande kritik från en bred majoritet av remissvaren, och av flera skäl.

Många remittanter påpekar att utvärderingen gjorts under en mycket säregen tid, pandemiåren. Bland annat Sveriges Läkareförening påpekar att utredningen inte alls tagit hänsyn till de undanträngningseffekter som påverkade hela vården de åren, både i form av försenad medicinsk behandling och på grund av ett temporärt stopp för kompletteringar. De skriver bland annat:

”Pandemin resulterade inte bara i längre vårdköer och en vårdskuld med fördröjda medicinska vårdinsatser, utan påverkade även möjligheterna till arbetslivsinriktad rehabilitering.”

Utredaren drar slutsatsen att sjukskrivnas hälsa inte påverkats av förändringarna, men bygger detta antagande på statistik om vårdbesök och läkemedelsförskrivning, något som kritiserats skarpt av flera remissinstanser. Kammarrätten i Stockholm konstaterar också att antalet sjukpenningmål sjunkit från 5 760 år 2019 till 2 195 år 2023, och befarar att dessa skulle öka igen vid en återgång till tidigare regler.

På samma sätt kritiseras utredningen för att endast ta hänsyn till kostnadsdimensionen av regelverket och inte till att hälso- och sjukvårdens uppgift är den individuella rehabiliteringen. Region Skåne skriver i sitt remissvar:

”Hälso- och sjukvårdens mål om att arbeta personcentrerat med individuella rehabiliteringsplaner krockar i viss mån med sjukförsäkringens rehabiliteringskedja. Utifrån ett hälso- och sjukvårdsperspektiv är det av stor vikt att ta hänsyn till personens individuella förutsättningar och att läkarens bedömning av arbetsförmåga väger tungt. Det är därför en brist att hälso- och sjukvårdens erfarenheter av att arbeta med sjukskrivning inte ingått i utredningen.

Det finns en stor risk att förslagen om att begränsa undantag i rehabiliteringskedjan kommer att sätta ökad press på en redan hårt belastad hälso- och sjukvård. Detta kan leda till begränsad tillgänglighet och skapa undanträngningseffekter för andra ohälsotillstånd.”

Många remissvar pekar på det orimliga i att försöka utvärdera reformer innan dessa ens implementerats fullt ut och regelverken satt sig.

Vidare kritiseras det kortsiktiga fokuset på att komma tillbaka till vilket arbete som helst samtidigt som det råder svår arbetskraftsbrist i många delar av samhället från flera håll. Malmö stad skriver i sitt remissvar:

”Malmö stad avstyrker förslaget med motivering att återgång till tidigare regelverk kan innebära krav på omställning för individer som med lite längre tid på sig skulle kunna återgå i ordinarie arbete. Inte minst är detta negativt ur

kompetensförsörjningsperspektiv.”

Det finns många remissvar att citera, men jag avslutar med det Inspektionen för socialförsäkringen skriver:

”ISF är inte för en återgång till det tidigare regelverket eftersom även det var förknippat med oönskade konsekvenser som reformerna sökte komma till rätta med. Utifrån betänkandets brist på utredning av alternativa utformningar av regelverket och mot bakgrund av att utredningen inte gjort någon värdering av nuvarande regelverk gentemot det föregående ur fler aspekter än de redovisade anser ISF att flertalet av förslagen behöver utredas vidare.”

Mot bakgrund av den massiva kritiken var det en lättnad att inte finna utredningens förslag bland planerade propositioner för året. Detta innebär ju dock inte att utredningens förslag inte bereds på Socialdepartementet, och min fråga till statsrådet Anna Tenje är därför:

Är förslagen i SOU 2024:26 under beredning, och är det statsrådets mening att regeringen ska lägga fram dem som proposition för riksdagen?

.....

Märta Stenevi (MP)

Överlämnas enligt uppdrag

Lena Lindbäck